

De danske arter af slægten *Hydrochus* Leach, 1817 (Coleoptera, Hydrophilidae) – herunder en ny dansk art

MICHAEL HANSEN

Hansen, Michael: The Danish species of the genus *Hydrochus* Leach, 1817 (Coleoptera, Hydrophilidae) – including a new Danish species.
Ent. Meddr, 46: 103–107. Copenhagen, Denmark 1978. ISSN 0013–8851.

Four species of *Hydrochus* are found in Denmark: *elongatus* (Schall.), *ignicollis* Motsch., *carinatus* Germ. and *brevis* (Hbst.). The Danish records of these species are mapped to show their distribution. *H. carinatus* and *brevis* are rather common in Denmark, *elongatus* and especially *ignicollis* are less common. The two last mentioned species have been mixed up but they can be separated by the following characters (Angus, 1977): *elongatus* has a weak, but mostly distinct ridge at the base of interstice 4 (between striae 3 and 4), *ignicollis* usually without a such ridge. The elytral apex of both species has a transverse ridge separating the enlarged apical punctures from the striae, this ridge is on the average both wider and higher in *elongatus* (Fig. 1). Other characters used are the aedeagophore of males (Fig. 2) and tergum of 8th abdominal segment in females (Fig. 3). The last character was not used by Angus (1977).

Michael Hansen, Tuxensvej 8, DK-2700 Brønshøj, Danmark.

Ved en gennemgang af mit materiale af de danske *Hydrochus*-arter, foranlediget af Angus' (1977) arbejde over nogle af de europæiske arter af slægten, har det vist sig, at vi foruden de tre hidtil kendte arter, *elongatus* (Schaller, 1783), *carinatus* Germar, 1824 og *brevis* (Herbst, 1793), har endnu en art. Denne blev beskrevet allerede i 1860 af Motschulsky, som gav den navnet *ignicollis*. Siden har dette navn været betragtet som et synonym til *elongatus*. Imidlertid påviser Angus en række forskelle mellem *elongatus* og *ignicollis* og lægger vægt på en meget tydelig forskel i hannens parringsorgan.

Jeg har undersøgt samlingerne på Naturhistorisk Museum, Århus, Zoologisk Museum, København og Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Begge arter er repræsenteret i dette materiale (godt 200 eks. af *elongatus*, ca. 60 eks. af *ignicollis*).

Da der mig bekendt ikke tidligere er gjort noget forsøg på at kortlægge de danske fund af nogen af vore *Hydrochus*-arter (bortset fra den traditionelle opdeling af landet i Jylland, Øerne og Bornholm), har jeg udarbejdet udbredelseskort for alle fire arter med en tidsmæssig opdeling af fundene (fig. 4–7). Det er vanskeligt at sige noget sikkert om arternes udbredelse i Danmark, da det eksisterende materiale dels ikke er særligt stort, dels ikke er indsamlet ligeligt i alle egne af landet. Af kortene fremgår det, at der ikke er ta-

le om nogen nyindvandrede arter; ellers må man være meget forsigtig med at drage nogen konklusion alene ud fra disse kort. De bør snarere betragtes som vejledende eller som et grundlag for eventuelle senere undersøgelser.

Hydrochus elongatus og *ignicollis*

Disse kendes fra vore to andre arter ved betydelige størrelse og ved, at vingedækkernes 4. sribemellemrum (mellem 3. og 4. punkttrække) bag midten er ribbeformet ophøjet. I øvrigt henvises til Hansens (1973) beskrivelse af *elongatus*, som gælder for både denne og *ignicollis*. Her skal blot nævnes de vigtigste morfologiske karakterer til adskillelse af de to arter (jfr. Angus, 1977).

H. ignicollis er lidt mindre parallelsidet end *elongatus*, vingedækkerne er lidt bredere og bagtil lidt stærkere udvidede, altid med meget tydelige ribber, 4. sribemellemrum dog næppe ophøjet og udvidet fortil. Hos *elongatus* er vingedækkernes ribber mere variable, men 4. sribemellemrum er fortil mere eller mindre tydeligt udvidet og ophøjet (ses bedst skråt fra siden). Denne ekstra ribbe er altid tydelig hos eksemplarer med kraftige hovedribber, omend den ikke er så stærkt markeret. Ofte er ribberne (hos begge arter) grønligt metalskinnende, så dette skelnemærke fremtræder meget tydeligt.

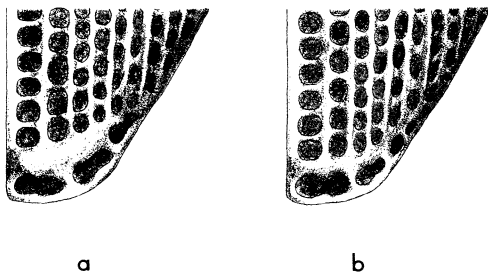

Fig. 1. Højre vingedækkespids hos *Hydrochus*, set fra oven og noget bagfra. a. *elongatus*, b. *ignicollis*.

Tværribben, der skiller vingedækkernes store, tværbrede apikale punkter fra de 3-4 inderste punktrækker (se fig. 1), er hos *elongatus* gennemgående meget bredere og højere end hos *ignicollis*, ofte ca. dobbelt så bred som de apikale punkter, hos *ignicollis* næppe bredere end disse. Imidlertid varierer denne karakter, og man kan finde eksemplarer af de to arter med næsten ens tværribber. (En sådan tværribbe findes også hos *carinatus*, men mangler hos *brevis*).

Endelig er der en tydelig forskel i hannens parringsorgan, især med hensyn til formen af den udvidede, apikale del af venstre paramer (fig. 2).

Foruden disse kendetegn, som er påpeget af Angus, er der - hos de eksemplarer jeg har set - endnu en karakter, hvorved de to arter afviger fra hinanden. Hos *ignicollis*-♀ er bagranden af

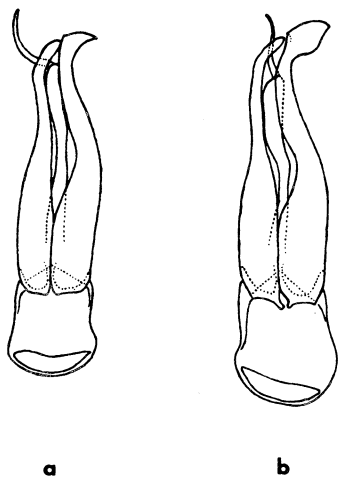

Fig. 2. Hangenitalia af *Hydrochus*, set dorsalt. a. *ignicollis*, b. *elongatus*.

det 8. rygled (dette er skjult under vingedækkernes) vinkelformet indskåret, mens indskæringen hos *elongatus*-♀ er mere jævnt buet (fig. 3.). Dette gælder også i nogen grad for hannerne, som kendes fra hunnerne ved mangel af sideflige på dette rygled.

Forekomst og udbredelse

Hydrochus brevis (fig. 7) og *carinatus* (fig. 6) er vore almindeligste arter. De er begge fundet i de fleste egne af landet (samtlige 11 distrikter, jfr. Enghoff og Nielsen, 1977) og er ikke ret sjældne. *H. brevis* findes i Nord- og Mellemeuropa samt i Sibirien. I Finland er den meget udbredt (bortset fra Lapland), mens den i Sverige har sin nordgrænse ved Dalarna. *H. carinatus* er en ren europæisk art, kendt fra det meste af Mellem- og Nordeuropa. Den når imidlertid ikke så langt op i Skandinavien som *brevis*; nordgrænsen går gennem Dalsland og Uppland.

H. elongatus (fig. 4) er ikke helt så almindelig og måske knapt så udbredt her i landet som *brevis* og *carinatus* (fundet i alle distrikter undtagen NWJ, NWZ og B). Da den har været sammenblandet med *ignicollis*, er den palæarktiske udbredelse for disse to arter endnu ikke klarlagt. *H. elongatus* er fundet i England, Frankrig (nær Lyon), Nordtyskland samt i både den vestlige og østlige del af Sibirien. Udbredelsen i Norge, Sverige og Finland er endnu ikke undersøgt.

H. ignicollis (fig. 5), der formentlig er den sjældneste af vore *Hydrochus*-arter, er fundet spredt over det meste af landet (alle distrikter undtagen SZ), men er langt fra almindelig; måske hyppigere i Jylland og på Bornholm. Den palæ-

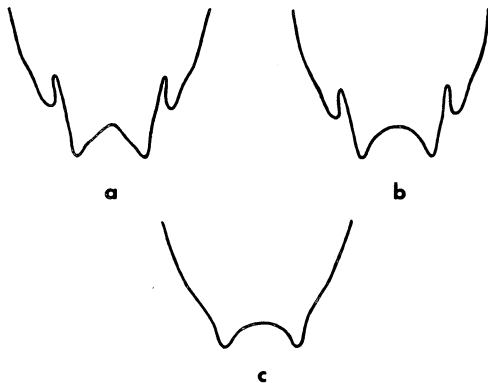

Fig. 3. Tergum af 8. bagkropsled hos *Hydrochus*. a. *ignicollis*-♀, b. *elongatus*-♀, c. *elongatus*-♂.

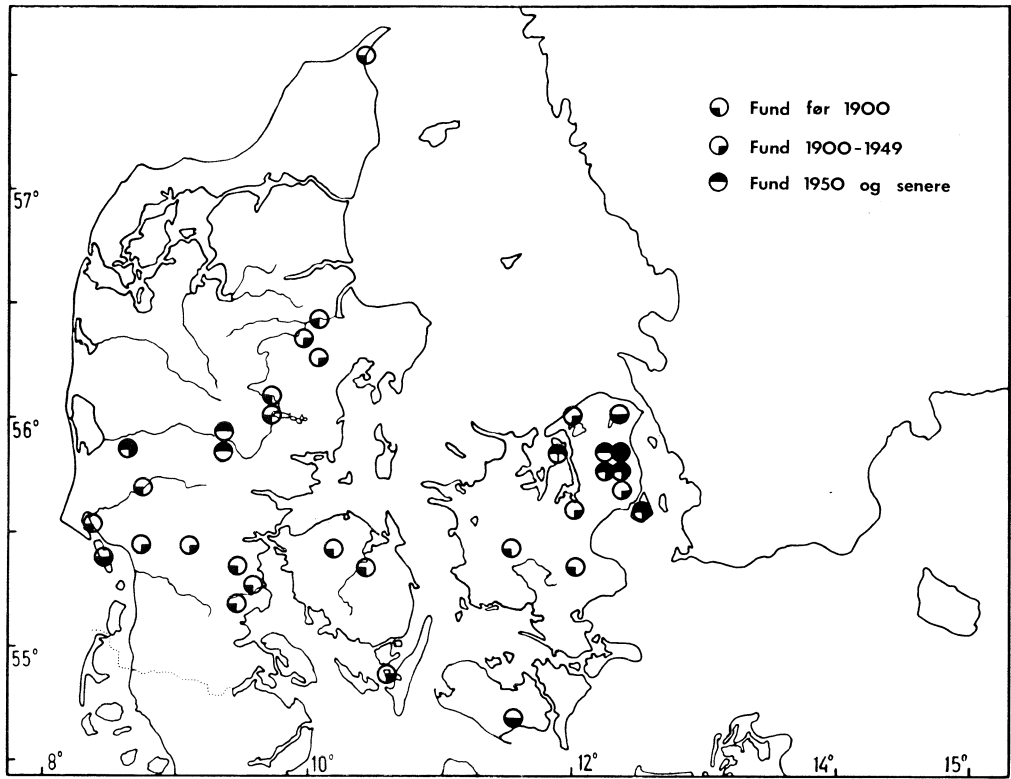

Fig. 4. *Hydrochus elongatus* (Schall.).

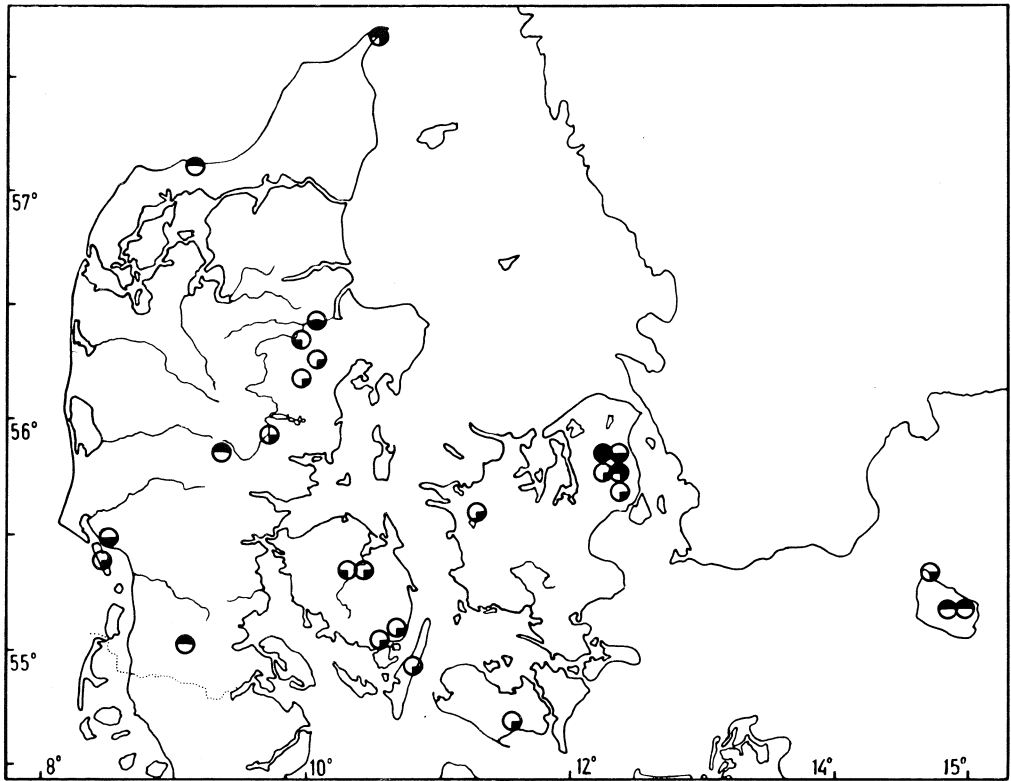

Fig. 5. *Hydrochus ignicollis* Motsch.

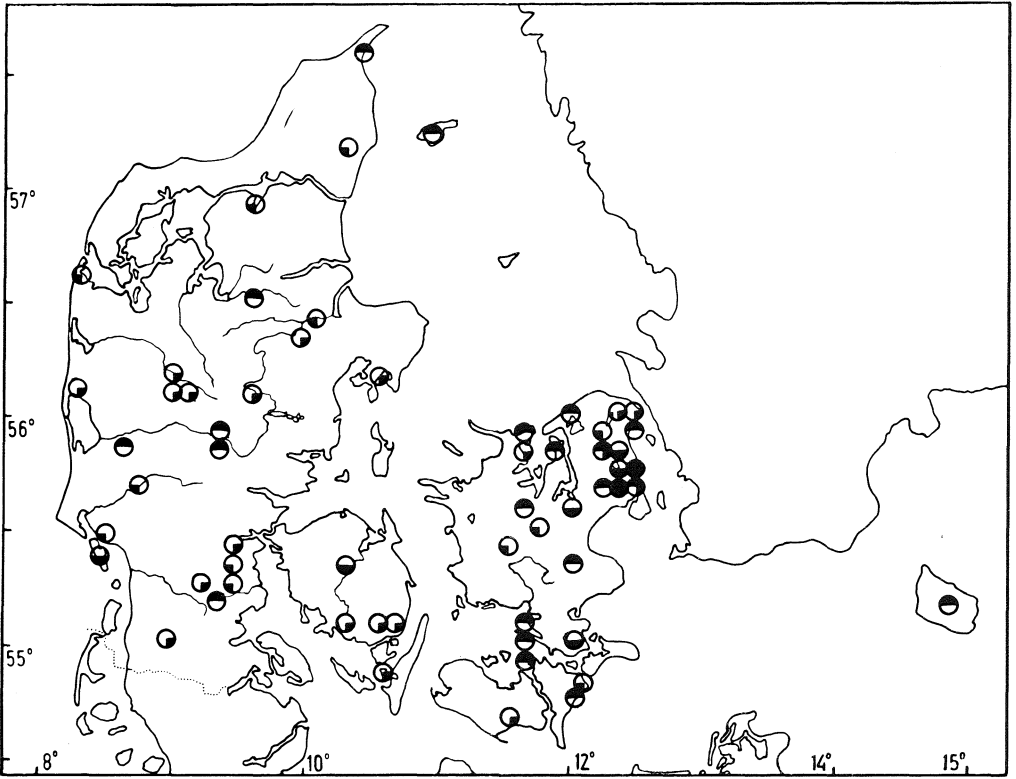

Fig. 6. *Hydrochus carinatus* Germ.

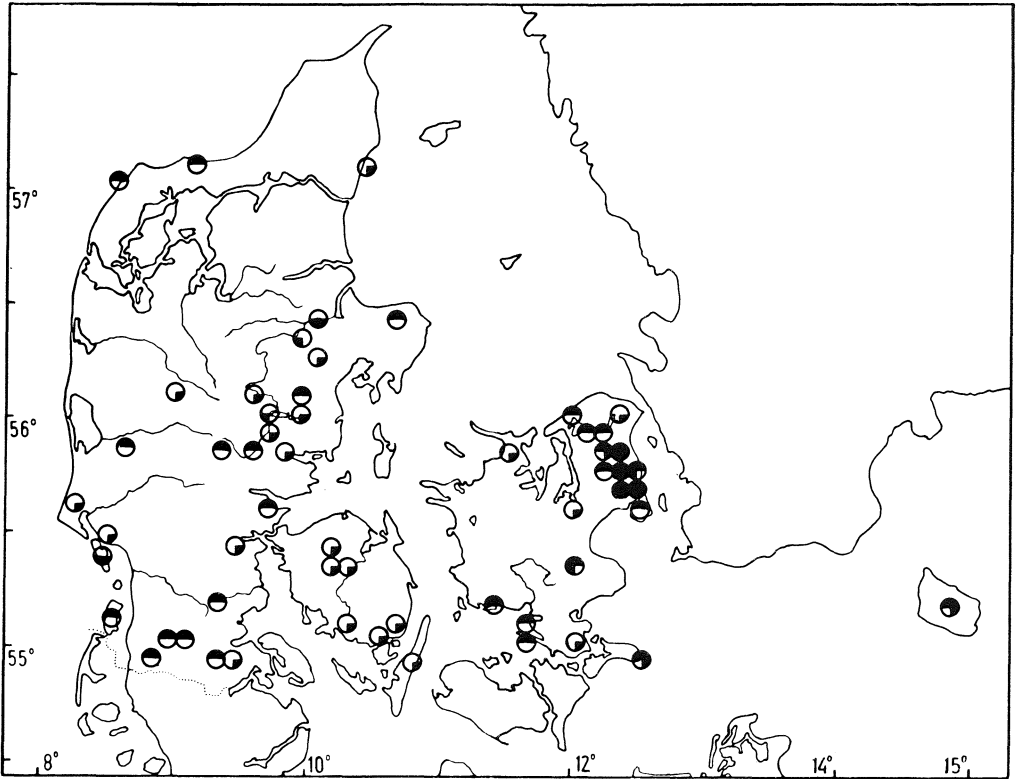

Fig. 7. *Hydrochus brevis* (Hbst.).

arktiske udbredelse er tilsyneladende mere vestlig end for *elongatus*. *H. ignicollis* kendes fra Irland, England, Sverige (Skåne), Finland og Rusland (Ladoga). Den når øjensynligt ikke ind i Sibirien.

Biologien kendes kun dårligt, og det er næppe muligt endnu at sige noget specifikt om de forskellige arter. Vore arter har sandsynligvis en generation årligt, med larver først på sommeren og overvintring som imago (hos *elongatus* har jeg konstateret æglægning i begyndelsen af maj og helt små larver midt i maj). Man finder dem især i små næringsrige vandhuller med rigelig plantevækst, ofte flere arter sammen.

En del af det undersøgte materiale er stillet til rådighed af private samlere. For disse bidrag vil jeg takke Frits Bangsholt, Mogens Holmen, Sigvald Kristensen, Arne Lindebo Hansen, Viggo Mahler Jensen og Allan Rasmussen. En særlig tak rettes til F. Bangsholt, som har været behjælpelig med manuskriptets udførelse.

Litteratur

- Angus, R. B., 1977: A re-evaluation of the taxonomy and distribution of some European species of *Hydrochus* Leach. – Ent. mon. Mag. 112: 177–201, pls. VII.
- Enghoff, H. & Nielsen, E. Schmidt, 1977: Et nyt grund-kort til brug for faunistiske undersøgelser, baseret på UTM-koordinatsystemet. – Ent. Meddr, 45: 65–74.
- Hansen, V., 1973: Biller IX. Vandkærer (Hydrophilidae). 2. oplag med tillæg. – Danmarks Fauna, 36. 172 pp.
- Horion, A., 1949: Faunistik der mitteleuropäischen Käfer, II. 388 pp. Frankfurt a. M.
- Lindroth, C. H. (redig. cur.), 1960: Catalogus Coleopterorum Fennoscandiae et Daniae. 479 pp. Lund.